

39

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

39.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
1. CİLT

22-26 MAYIS 2017

BURSA

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 178/1
Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No: 3551/1

YAYINA HAZIRLAYAN

Dr. Adil ÖZME

22-26 Mayıs 2017 tarihlerinde gerçekteştirilen 39. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Bursa Bùyùkřehir Belediyesi'nin katkılarıyla gerçekteştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama

Yakup řahiner, Mehmet Esen, Sibel Gök

Kapak Resmi: Aygùn Meriç, İznik Roma Tiyatrosu

ISSN: 1017-7655

Basım Yeri : Star Matbaacılık / BURSA

0224 249 33 20
Sertifika No : 15366

**39. ULUSLARARASI KAZI,
ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU BİLİM KURULU**

**SCIENTIFIC COMMITTEE OF 39th INTERNATIONAL
SYMPOSIUM OF EXCAVATIONS, SURVEYS AND ARCHAEOOMETRY**

Prof. Dr. Yusuf ULCA Y
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN
Prof. Dr. Charles Brian ROSE
Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN
Prof. Dr. Havva İŐKAN İŐIK
Prof. Dr. Hakkı ACUN
Prof. Dr. İ. Hakan MERT
Prof. Dr. Berna ALPAGUT
Prof. Dr. Nicholas D. CAHILL
Prof. Dr. Aziz NOVRUZLU
Prof. Dr. Marcella FRANGIPANE
Prof. Dr. Miroslav NOVAK
Prof. Dr. Douglas BAIRD
Doç. Dr. Derya ŞAHİN
Doç. Dr. Necmi KARUL
Doç. Dr. Aygün EKİN MERİÇ
Yrd. Doç. Dr. V. Belgin DEMİRSAR ARLI
Yrd. Doç. Dr. Filiz İNANAN

İÇİNDEKİLER

Taner KORKUT Tlos 2016 Kazı Etkinlikleri	1
Vecihi ÖZKAYA, Feridun S. ŞAHİN Körtik Tepe 2016 Kazısı	15
Turgut Hacı ZEYREK, Ali Nadir ZEYREK Kastabala Kazı Çalışmaları 2016	29
Scott BRANTING, Sevil BALTALI TIRPAN, Joseph LEHNER, Yasemin ÖZARSLAN, Dominique LANGIS-BARSETTI, Nilüfer YÖNEY, John MARSTON, Sarah R. GRAFF, Lucas PROCTOR, Paige PAULSEN, Burak AŞİLİSKENDER Kerkenes 2016	37
Soner ÖZEN 2016 Yılı Kaunos Araştırmaları	49
Philipp NIEWÖHNER Milet 2016 Yılı Çalışmaları	71
Halime HÜRYILMAZ Gökçeada-Yenibademli Höyük 2016 Yılı Kazıları	87
Sevinç GÜNEL Çine-Tepecik 2016 Yılı Kazıları	101
Serap YAYLALI, Yılmaz AKKAN, Özlem TÜTÜNCÜLER BİRCAN, Emre ERDAN Çakırbeyli-Küçüktepe Höyük 2015-2016 Çalışmaları	113
Fahriye BAYRAM Ani Kazıları (2012-2016)	133
Burçin ERDOĞU, Çiğdem ATAKUMAN, Nejat YÜCEL Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik 2016 Yılı Kazı Çalışmaları	151
Elif GENÇ Doğanpınar Barajı Tilbaşar Höyük 2016 Yılı Kazısı	159
Olivier Can HENRY, Ömür Dünya ÇAKMAKLI 2016 Yılı Labraunda Kazıları	173

Vedat KELEŞ, Hasan Ertuğ ERGÜRER, Hasan KASAPOĞLU, Ersin ÇELİKBAŞ, Alper YILMAZ, Kasım OYARÇİN, Büşra Elif KASAPOĞLU, Michael Deniz YILMAZ, İsmail AKKAŞ Parion 2016 Sezonu Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	183
Jeroen POBLOME, Ebru TORUN, Inge UYTTERHOEVEN, Bas BEAUJEAN, Johan CLAEYS, Sam CLEYMANS, Semih ERCAN, Piraye HACIGÜZELLER, Peter TALLOEN, Philip BES, Hendrik ULEENERS, Rinse WILLET, Dries DAEMS, Katrien VAN DE VIJVER Sagalassos'ta 2016 Sezonu Kazılar, Restorasyon Çalışmaları ve Malzeme Etütleri.....	211
Kadir PEKTAŞ, Selda CİRTİL, Erbil CÖMERTLER AKTUĞ Beçin Kalesi Kazısı 2016 Yılı Kazı ve Envanter Çalışmaları.....	239
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Ahmet Cuneydi HAS, Ahmet TERCANLIOĞLU Kyzikos 2016.....	249
Bahadır DUMAN Tripolis 2016 Yılı Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları.....	261
Harun TAŞKIRAN, Kadriye ÖZÇELİK, M. Beray KÖSEM, Gizem KARTAL, Yavuz AYDIN, Betül FİNDİK, Eşref ERBİL 2016 Yılı Karain Mağarası Kazıları	285
Osman DOĞANAY, Hakan ERASLAN Tyana (Kemerhisar) Kazıları Yeniden Başlarken: 2016 Yılı Çalışmaları.....	305
İsmail AYTAÇ Harput İç Kalesi Kazıları 2016 Yılı Çalışmaları	317
Mustafa BEYAZIT, Yasemin BEYAZIT, Başaran Doğu GİTAL, Şuayip ÇELEMOĞLU, Müge ŞEN, Alper ATICI, Hasan Hüseyin BAYSAL Kale-i Tavas (Tabae Antik Kenti) Ören Yeri ve Kale-i Tavas Mezarlığı Kazıları 2016	329
C. Brian ROSE, Ayşe GÜRSAN SALZMANN Gordion 2016	347
Celal ŞİMŞEK 2016 Yılı Laodikeia Çalışmaları	359
Mehmet KARAOSMANOĞLU, Mehmet Ali YILMAZ Altintepe Urartu Kalesi 2016 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	387

Ali BAŞ, Remzi DURAN, Şükrü DURSUN 2016 Yılı Keykubadiye Sarayı Kazısı	395
Gülsün UMURTAĞ, Refik DURU Hacılar Büyük Höyük Kazıları - 2016	411
Yılmaz AKKAN, Ali Yalçın TAVUKÇU, Akın TEMÜR, Zerrin AYDIN TAVUKÇU, Mesut CEYLAN, Sinem COŞKUN, Kasım EKER, Adem ATALAY, Sonay ALBAYRAK, Merve ÇELİK Alabanda 2016	421
Hayat ERKANAL, Ayşegül AYKURT, Kadir BOYÜKULUSOY, İrfan TUĞCU, Vasıf ŞAHOĞLU Liman Tepe 2016 Yılı Kara ve Sualtı Kazıları	431
Nurettin ÖZTÜRK, Murat ÇEKİLMEZ, Berna KAVAZ KINDİĞİLİ, Gencay GÜLOĞLU, Mehmet Kayhan MURAT, İsmail ÖZCİHAN, Büşra TAKUNYACIOĞLU Zeytinliada 2016 Kazı Çalışmaları ve Arkeopark Projesi	453
Ali BORAN, Halil SÖZLÜ, Razan AYKAÇ Mersin-Silifke Kalesi Kazısı 2016 Yılı Çalışmaları.....	467
Atila ENGİN, Engin ÖZGEN, Aydoğan BOZKURT, Derya BOZKURT Oylum Höyük 2016.....	477
Ian HODDER, Serap ÖZDÖL-KUTLU 2016 Çatalhöyük Kazıları	495
Eşref ABAY, Fulya DEDEOĞLU, Gürkan ERGÜN, Şerife ÇAKAR Beycesultan Höyüğü 2016 Yılı Kazı Çalışmaları.....	507
Ayla SEVİM EROL, Alper Yener YAVUZ, Serdar MAYDA, Erhan TARHAN, Çilem SÖNMEZ SÖZER, Hakan MUTLU, Seval KARAKÜTÜK, T. Tanju KAYA Çorakyerler Kazısı 2016 Yılı Çalışmaları	521
K. Aslıhan YENER, Murat AKAR Aççana Höyük (Alalah) 2016 Yılı Çalışmaları	537
Fulya DEDEOĞLU, H. Hüseyin BAYSAL, Ali OZAN, Erim KONAĞI, Bora TEMÜR Ekşi Höyük 2016 Yılı Kazı Çalışmaları.....	553
Bora UYSAL, Ali ÇİFÇİ Elbistan Karahöyük Kazısı 2016	569

TRİPOLİS 2016 YILI KAZI, KORUMA ve ONARIM ÇALIŞMALARI

Bahadır DUMAN*

I- GİRİŞ

Denizli İli, Buldan İlçesi, Yenicekent Mahallesi sınırları içerisinde yaklaşık 2 km² lik bir alana yayılan antik kent Lykos/Çürüksu Vadisi'nin kuzey-batı ucunda, vadiye hâkim Messogis/Aydın Dağları'nın uzantısı olan Kale-tepe/Değirmen Tepe'nin güney yamacında yer almaktadır. Tripolis'te 2016 yılındaki faaliyetler, Kazı ve Restorasyon Çalışmaları olarak iki başlık olarak değerlendirilmiştir. Kazı çalışmaları dört farklı sektörde toplam 8 alanda gerçekleştirilirken; restorasyon çalışmaları beş farklı yapıda yürütülmüştür (Çizim: 1).

II- 2016 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

II. I. AGORA

Kent merkezine Roma Döneminde kuzey güney yönlü ve dikdörtgen planlı olarak inşa edilen Agora; M.S. 4. yy. sonu- M.S. 5. yy. başlarında yapılan yeni düzenlemelerle kullanılmaya devam etmiştir. Agoranın güneyinde Sütunlu Cadde, doğu bitişiğinde, Hierapolis Caddesi, batısında ise *bouleuterion* yer almaktadır. İç ölçüleri 49x68 m. olan yapı, yaklaşık 3332 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Oldukça geniş bir alana sahip olan agora, olasılıkla M.S. 4. yy. sonunda kentin etrafını çevreleyen sur duvarının inşası ile kent dışında kalan *stadium*da gerçekleştirilen festival, şenlik ve gösterilerin

* Doç. Dr. Bahadır DUMAN, Pamukkale Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, A Blok, Arkeoloji Bölümü, Denizli/TÜRKİYE. bduman@pau.edu.tr.

Çalışmalar başta Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü olmak üzere, Denizli Valiliği, Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi ve Buldan Belediyesi tarafından desteklenmiştir. Çalışmalara Heyet Üyesi olarak Prof. Dr. F. Guizzi, Doç. Dr. T. Koralay, Doç. Dr. G. Semiz, Doç. Dr. Ahmet Tolga TEK, Yrd. Doç. Dr. B. Semiz, Yrd. Doç. Dr. H. KÖKER, Dr. A. Filippini, Öğr. Gör. Ç. M. Tarhan, Öğr. Gör. A.B. Boz, Arkeologlar: M. Ok, M. Aksu, A. D. Duman, P. Sarıhan, S. Sayan, E. Baş, M. U. Özer, T. Candur; Restoratörler: E. Avcı; Öğrenciler: T. Duman, A. Çiçek, B. A. Aksu, E. Akyol, S. Katıranlı, B. Sarı, M. E. Turinay, E. Barla, A. Akgül, M. Yuvalı katılmışlardır, özverili çalışmalarından dolayı tüm ekip üyelerine teşekkür ederim.

yapıldığı, kutlamaların düzenlendiği kentin önemli kamusal alanlarından biri haline gelmiş olmalıdır.

Agoranın Geç Roma Dönemindeki son halini yansıtan günümüzdeki görünümü, daha önceki dönemlerde (Erken İmparatorluk Dönemi) aynı yerde inşa edilen agora ile benzer planlamaya sahiptir. Agoranın güney, batı ve kuzey sınırlarını sütunlu galeriler oluştururken, doğu sınırını Hierapolis Caddesi doğu portiğinde yer alan sütun sırası oluşturur. Böylece doğu sınıra yeni bir sütunlu galeri yapmak yerine, cadde portiğini oluşturan sütunlu galeri düzenlemesiyle pratik bir çözüme gidilmiştir. Agoranın batısında, zemini *onyx*, mermer ve traverten cinsi taşlar kullanılarak çeşitli geometrik şekiller verilmiş *opus sectile* döşemeye sahip batı *portik* bulunur. Portiğin güneyi sütunlu caddeye açılırken, kuzeyi geçişe kapalıdır. Agoranın kuzey kenarında tek cepheli, güney kenarında ise üç cepheli 7 basamaktan oluşan tribün ile hareketlendirilmiştir. Agoranın kuzey ve güneyinde bulunan tribünler M.S. 4. yy. sonunda yapılan savunma sisteminin ardından, yukarıdaki satırlarda da bahsedildiği gibi sur dışında kalan tiyatro ve *stadium* gibi yapıların işlevlerine alternatif olarak kullanılmış olmalıdır.

Genel olarak stratigrafiyi oluşturan dolgu toprağın üst kodundan aşağı doğru inildiğinde yüzeyde akıntı ile biriken çok az sayıda küçük ölçekli çakıl taşları ve seramik parçaları ile karşılaşılır. Ayrıca tabaka içerisinde homojen dağılım göstermeyen belirli bir bölgede yoğunlaşmış mermer, traverten, *onyx* gibi taşlardan oluşan mimari parçaların varlığından söz edilebilir. Agora zemin seviyesinde bantlı traverten cinsi taştan yapılmış zeytin yağı çıkartmak için kullanılmış pres yatağı (öncesinde *phiale*) ile güney oturma basamaklarının kuzeyinde, zemin üzerindeki tabakanın alınması sırasında yaklaşık 1x2 m. ölçülerinde 5 adet direkt toprağa gömü yapılan çukur mezarlar ile karşılaşmıştır. Kademeli şekilde agora zemin seviyesinden kazı çalışmalarına başlanılan ve doğu- batı doğrultulu, uzun kenarlarının çay ve moloz taşlarla düzensiz şekilde örülmüş olan TR.16.GRA.MZ.01-05 numaraları verilen mezarlar açığa çıkartılmıştır. Doğru- batı doğrultulu mezarlarda dorsal olarak gömülen bedenlerin başları batı yönde olup, Hristiyan inancına göre gömüldükleri tespit edilmiştir. İskeletlerden alınan 2 parça kemik örneğine tarihlleme amacıyla Karbon 14 analizi yaptırılmış ve analiz sonuçlarına göre mezarlar M.S. 9- 10. yy. la tarihlendirilmiştir. Ayrıca mezarların çevresinde yapılan kazı çalışmalarında M.S. 913- 959 yıllarına tarihlenen bronz bir sikke ele geçmiştir (Resim: 1). Söz konusu buluntular dahilinde agorayı tamamen dolduran, yer yer 3- 4

m. yüksekliğindeki dolgu toprağın yaklaşık 200- 250 yıllık zaman aralığında meydana gelen erozyon birikintisinin sonucu doğal yollarla oluştuğu tespit edilmiştir. Anadolu'da söz konusu döneme ait buluntu ve kalıntının sınırlı olması ve Tripolis kronolojisine ışık tutması açısından agoranın merkezinde yer alan mezarlar önemli bir buluntu grubunu oluşturmaktadır.

II. I.I. Güney Portik

Agoranın güney portiği, sütunlu caddenin kuzey bitişiğine inşa edilen sur duvarı ile agoranın güney sınırını oluşturan güney tribünün arasında yer almaktadır. 5 m genişliğinde ve doğu- batı doğrultusunda 38 m. uzunluğundaki güney portiğin doğusunu bu alanı kuzey- güney yönünde dikine kesen ve MS. 6 yy. a ait daha geç tarihli bir duvar sınırlar. Olasılıkla agora portiği işlevini kaybettikten sonra kuzey ve güneyine sekiler yerleştirilerek ve ince uzun koridor duvarlarla bölünerek ışık olarak kullanılmıştır. Portiğin son kullanım evresinde üst örtüsü, bu alanda tespit edilen kalıntılar dâhilinde pişmiş toprak tuğlalar ile kireç harç kullanılarak yapılmış tonozla oluşturulmuştur (Resim: 2).

Agora güney portiğinin doğu ucunda, doğu- batı yönünde açığa çıkartılan dükkânın güneybatı köşesinde, sur duvarının kuzey cephesine bitişik inşa edilmiş yarım daire planlı, zemini onyx cinsi taşlardan oluşturulan bir yapı bulunur. Yarım daire formlu bu düzenlemenin alt kısmı dikdörtgen formlu traverten büyük bloklarla düzensiz şekilde örülmüştür. Bu blokların üzerine ise moloz ve çay taşlarıyla, mermer ve traverten parçalarıyla yine düzensiz basit bir duvar örgüsü yapılmıştır. Çamur harçla örülen duvarın 2015 kazı sezonunun ardından yaşanan olumsuz kış şartları nedeniyle doğal yollarla çöktüğü ve yıkıldığı görülmüştür. Geç Antik Dönemde, agora güney portiği üzerinde inşa edilen işliğin deposu olarak kullanıldığı düşünülen yapının zamanla doğal koşullar nedeniyle duvarlarının kısmi yerlerinde çöküntülerin oluşması, çevresindeki yapılaşmayı tehlikeye sokmuştur. 2016 yılında yapılan çalışmalar ile yapının yıkıntılarının kaldırılmasına başlanmıştır. Yıkıntı altından yapıya ait düzensiz taş örgü beden duvarlarının oldukça tahrip olduğu görülerek bu alandaki temizlik çalışmaları tamamlanmıştır.

II. I.II. Kuzey Portik

Agora kuzey oturma platformunun kuzey bitişiğinde, doğu-batı uzantılı, *opus- sectile* zemin döşemesine sahip kuzey portiğin, 2016 yılında gerçekleştirilen çalışmalarla kazısı büyük oranda tamamlanmıştır (Resim: 3).

Agora kuzey portiğinin doğu yarısında başlatılan kazı çalışmalarında genel olarak stratigrafiyi oluşturan dolgu toprağın içerisinde irili ufaklı çay taşları ve moloz taşlar görülmüştür. Portiğin kuzeyinde doğu-batı yönlü devam eden düzgün kesilmiş dikdörtgen / kare forma yakın traverten taşlarla oluşturulmuş *stylobat* blokları ve bu blokların üzerine yerleştirilmiş *in-situ* duran Attik-İon tipindeki sütun kaideleri açığa çıkartılmıştır. Portik zemin döşemesinin günümüze sağlam kalamayan bir bölüm taşlarının yerinde ise çay taşı ve kireç harçla oluşturulan ana zeminin altyapısı yer almaktadır. Kuzey portik üzerinde gerçekleştirilen diğer bir çalışma ise portiğin kuzeyinde bulunan ve *stylobatı* oluşturan blokların altına yerleştirilmiş basamak sırasının tamamının açığa çıkartılmasıdır. Agora kuzey portiği *stylobatı* ile Devlet Agorası/kutsal alan güney kesiti arasında sürdürülen bu çalışmalar dar bir alanda devam etmiştir. Devlet Agorası/kutsal alan güney cephesini oluşturan ve agora kuzey portiği ile beraber doğu-batı yönlü devam eden 2 basamaktan oluşan düzenlemenin, batıya doğru eğiminin azalarak devam ettiği tespit edilmiştir. Basamak sırasını oluşturan bloklar genelde büyük boyutlu, düzgün kesilmiş ve dikdörtgen formludur.

II. II. DEVLET AGORASI / KUTSAL ALAN

Kent merkezinde inşa edilmiş kamusal yapıların içerisinde konumu bakımından ve mimari öğelerinin *in-situ* olarak açığa çıkartılması nedeniyle en önemli yapılardan biridir. Yapının güney bitişiğinde kent meclisi ve agora yer alırken, doğusunu M.S. 3. yy. da inşa edilmiş olan anıtsal bir çeşme(*nymphaeum*) sınırlar. Kuzeybatısında ise M.S. 2. yy. da yapılmış hamam, tiyatro gibi sosyal yaşama hizmet eden görkemli yapılar yer alır. Devlet Agorası, batı- kuzey ve doğusunda bulunan sütunlu galerileriyle birlikte 40x80 m. ebatlarındadır. İki *insulaya* doğu- batı doğrultulu yerleştirilmiş, dikdörtgen planlı, ortada geniş bir avlusu olan ve dört tarafı sütunlu galerilerle çevrilmiş şekilde M.S. 2. yy. da inşa edilmiş olmalıdır (Resim: 4). İnşası Roma İmparatorluk Dönemine dayansa da kazı çalışmaları sırasında ele geçirilen arkeolojik materyaller doğrultusunda uzun yıllar kullanıldığı ortaya konmuştur. Özellikle M.S. 494 depreminden sonra oluşan tahribatların giderilmesi amacıyla belli bölümlerinde yenilemeye gidildiği görülmüştür. Yapıyı çevreleyen ve sütunlu galerileri oluşturan sütun dizileri; 24 yivli, 2 tamburdan oluşan, Attik- İon tipinde İon sütun kaidelerine sahiptir. Ayrıca bu düzenlemeye ait sütun alt tamburlarının büyük bir kısmı *in-situ* halde açığa çıkartılmıştır. Yapının batı ve kuzey kenarları boyunca devam eden ve

portiklerin gerisinde düzgün kesilmiş, dikdörtgen formlu, orta ölçekli, yatay yerleştirilmiş traverten taşlarla sınırlandıran duvar örgüsü yer alır. Portik zemini, sütun düzenlemesinin oturduğu *stylobat* üst kodu hizasında sıkıştırılmış toprak olarak devam eder. Sütunlu galerinin üst örtüsü arka kısımda duvarlara, önde ise sütun başlıkları üzerine bindirilerek oluşturulan ahşap konstrüksiyonlu bir çatıya sahip olmalıdır ki kazı çalışmaları sırasında üst örtünün tamamlayıcısı niteliğindeki mermer arşitrav blokları tespit edilememiştir.

II. II. I. Güney Portik

Yapının güney portiği; Agora kuzey portiğinin batı ucunda, *bouleuterionun* kuzeybatı köşesi dış duvarından doğuya doğru devam eder. Güneybatı köşesinde, portik üzerine Geç Antik Dönemde inşa edilmiş, 'L' planlı işliğe kuzeyden tek kapıyla geçiş sağlanmıştır. Kapının hemen batısında kuzey-güney doğrultulu, dikdörtgen formlu işliğe ait bir mekân bulunur. Doğusunda ise aynı işliğin uzantısı olan doğu-batı yönlü *bouleuterionun* kuzey duvarına yaslandırılmış ve olasılıkla işliğin deposu olarak kullanılan ince uzun formlu bir mekân daha yer almaktadır. 2016 yılı kazı çalışmalarıyla bahsedilen işliğin tamamı kazılarak yapı sınırları ortaya çıkartılmış, planı belirlenmiştir.

II. II. II. Batı Portik

Devlet Agorası / kutsal alan batı portiği, *bouleuterionun* kuzey duvarının dış yüzüne yaslandırılarak, kuzeybatı köşesinden başlar ve yapının kuzey duvarına kadar 50 m. devam eder. Yapının güneybatısında ortaya çıkartılmış Attik-İon sütun kaidelerinin oturduğu *stylobatın*, doğu-batı yönlü *opus-sectile* stoa zemini altında devam ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca açığa çıkartılan geç dönem *stylobatının* altında basamak yapar şekilde hafif kuzeye doğru çıkan bu bloklar, sütunların oturduğu Attik-İon kaidelerinin orijinal *stylobatını* oluşturmaktadır. Bu alandaki kazı çalışmalarının ilerlemesiyle *in-situ* halde Attik-İon sütun kaidesi ve sütun kaidelerinin üzerine bindirilen 24 yivli mermer sütun alt ve üst tamburları yıkılmış vaziyette büyük oranda sağlam olarak açığa çıkartılmıştır. Genel olarak sütun düzenlemesini oluşturan üst tamburlar korunamamıştır. Sütun alt tamburları ise üst kısmının bir bölümü yarı işlenmiş olarak *in-situ* halde açığa çıkartılmıştır. Sütun başlıkları ise İon tipindedir. Sütun üst tamburları gibi İon başlıklarının da büyük bir kısmı eksiktir. Batı portik duvar kalınlığının kuzeye doğru yer yer değişerek daraldığı tespit edilmiştir. Duvar diplerinde yoğun olarak mermer plaka parçalarının bulunması, *in-situ* halde açığa çıkartılan profilli

mermer süpürgelik parçalarının duvar diplerinde yer alması ve duvar yüzeyinde harç kalıntılarının bulunması portik duvarının agoraya bakan iç yüzünün mermer plakalarla kaplanmış olduğunu göstermektedir. Bahsedilen duvar üzerinde yapıya geçişi sağlayan iki kapı boşluğu bulunur. Güneydeki kapı boşluğu yapının ilk evresine ait iken kuzeydeki giriş orijinal zemin üzerine amorf seramik parçaları, çatı kiremiti ve tuğla parçaları, killi toprak ve kireç kullanarak olasılıkla M.S. 5. yy. da dolgu ile yükseltilen yeni zeminle birlikte kullanıldığı görülmüştür. Bu uygulama, alanın batısında yer alan duvar hattının, zeminden üst kodlara doğru ilk 4 duvar taşı sırasında devam eder. Portik üzerinde yükseltilecek kullanılmaya devam eden zemin ile birlikte duvar örgüsünün de yüksekliği artırılmıştır. Böylece M.S. 2. yy. da inşa edilen düzgün kesilmiş, dörtgen traverten taşlarla yapılmış düzenli duvar örgüsü üzerine, daha kaba taşlarla yapılan M.S. 5.yy duvar örgüsü eklenerek yüksekliği artırılmıştır. Ayrıca batı portiğin batı duvarı üzerinde açılan kuzey kapı, doğu-batı yönlü örülmüş düzensiz duvar, künk hatları ve kuzeybatı- güneydoğu eksenli doğuya doğru agora içerisine giren atık su kanalı M.S. 5- 6. yy. da bu alanın kullanımına önemli birer kanıttır. Atık su kanalının kenarları moloz taşlar ile yükseltilmiş traverten bloklar ile kapatılmıştır. Üst kısımlarda oluşan boşluklar ise daha küçük boyutlu taşların kapak taşı olarak kullanılmasıyla kanalın üst örtüsü oluşturulmuştur. Yapının kuzeybatı köşesinde doğu-batı yönlü farklı bir düzenleme bulunur. Bu düzenlemenin bir kısmı batı portik batı duvarına, bir bölümü ise kuzey portik duvarına yaslandırılmıştır. Olasılıkla devlet agorası/kutsal alan kuzeybatı köşesinde inşa edilmiş olan bu yapı M.S. 5-6.yy. da geç dönem sivil bir yapıyla ilgili olmalıdır. Yapıya kuzey portik üzerinden devşirme malzemelerin kullanılmasıyla oluşturulmuş merdiven düzenlemesinden girilir. Yapının zemini ise mermer plakalar ile döşenmiştir. Ancak bu zeminin büyük bir oranda tahrip olduğu görülür. Ayrıca yapının batı portiğini batıda sınırlandıran duvarın batı yüzüne yaslandırılmış *in-situ* olarak açığa çıkartılan traverten ayaklar yer almaktadır. Yaklaşık 5 m. yüksekliğindeki portik arka duvarı arkasında duvara destek olması için yapılmış payandalar, güneyden kuzeye doğru belirli aralıklarla devam ederek batı portiğinin kuzeybatı ucunda son bulur.

II. II. II. Kuzey Portik

Yapının kuzey portiği, batı duvarından doğuya doğru 80 m. devam ederek anıtsal çeşmenin yaslandığı duvara kadar uzanır. Yapının kuzey portik genişliğindeki farklılık olasılıkla deprem gibi doğal afetlerin oluşturduğu

tahribatlar ve ardından gelen geç dönem düzenlemeleriyle ilgili olmalıdır. Kuzey portik üzerinde, kuzey portiğın batı portik ile kesişim noktası dâhil toplam 30 adet kaide, 21 adet sütun tespit edilmiştir. Bunlardan bir tanesi traverten diğerleri orta gözenekli beyaz damarlı kaliteli mermerden yapılmıştır.

Kuzey portik üzerinde batıdan doğuya doğru *in-situ* halde 1. sütun ile kuzey portik duvarı arasında kalan alanda kireç harç kalıntıları ile karşılaşmıştır. Açığa çıkartılan kireçli tabaka, olasılıkla kirecin söndürülmesi sonrasında portik zemini üzerinde kalan izlere aittir. Söndürülen kirecin kalıntıları yanık iziyle birlikte kuzey portik duvarında da takip edilebilmektedir. Olasılıkla portik duvarlarında geç dönem yenilemeleri için kullanılmıştır. Yapının kuzey portiğini sınırlandıran kuzey duvarı düzgün kesilmiş, dikdörtgen ve kare formlu, orta ölçekli, kaba yontulu traverten taş sırasıyla devam eder. Duvar örgüsünün orijinal taş sırası doğuya doğru yüksekliğini kaybederek orijinal örgünün üzerine irili ufaklı çay taşlarından, moloz taşlardan, mermer ve traverten parçalarından yapılmış geç dönem duvar örgüsü eklentisi ile yükseltilmiştir. Ayrıca portik zemini üzerinde kuzey-güney yönlü kanalizasyon ve künk hatları geç dönem düzenlemesi olarak kullanılmıştır.

Kuzey portik zemin seviyesinde en ilginç buluntu gruplarından birini de istiridye kabukları (*ostrea edulis*) oluşturmaktadır. Roma Döneminde oldukça popüler bir tür olan istiridye, estetik özelliği olmadığı için iç bölgelerde de yiyecek olarak tüketilmiş olabilir. Agoranın kuzey portiğinde yüzlerle ifade edilebilecek sayıda bulunan kabuklular, olasılıkla Agora kuzey portiğinin asıl işlevini yitirmesinin ardından bu alandaki mimari yenileme çalışmalarında ezilerek duvar harcı katkı maddesi olarak kullanılmış olabilir.

Yukarıdaki paragraflarda agoranın asıl işlevinin ardından devam eden kullanım evrelerinin kronolojisiyle ilişkili en önemli buluntu, portik zemin seviyesinde bulunan 209 adet sikkeden oluşan ve 5 numaralı define olarak kayıt altına alınan bronz sikkelerdir. Sikkelerin tarihlenmesine göre M.S. 4. yy.ın son çeyreğinden başlayan (I. Theodosius, Arcadius, Honorius) 5 No.lu define kronolojisi, ağırlıklı olarak M.S. 5. yy. ın ikinci yarısına (Marcianus, I. Leo) ait olmakla birlikte, definenin tarihlenebilen son grubunu I. Zeno'ya (M.S. 476- 491) ait sikkeler oluşturmaktadır. Sikkelerden elde edilen bilgiler agoranın en azından kuzey portik bölümünde son kullanım evresinin Antik

metinlerde de sözü edilen M.S. 494'de meydana gelen büyük depremle son bulduğunu ortaya koymaktadır.

Kuzey portiğe giriş, portiği sınırlandıran duvarın merkezinde yer alan ve iki söve ve bir lentodan oluşan kapı ile sağlanmıştır ki kapı kalıntısının bir kısmı günümüze kadar sağlam olarak gelebilmiştir. Yapının kuzeydoğu köşesinde M.S. 4- 5. yy. da inşa edilmiş su deposu bulunur. Su deposunun beden duvarları üç taş sırası üzerine üç sıra pişmiş topraktan yapılmış tuğla sırası şeklinde örülerek duvar tamamlanmıştır. Duvar içerisinde çay taşı, moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları kullanılmıştır. Duvar derz araları su sızdırmazlığın sağlanması amacıyla kalın kireç harç tabakasıyla kapatılmıştır. Su deposunun iki bölmeden oluştuğu ve merdivenlerin altında kalan kısımda bir haznenin daha bulunduğu tespit edilmiştir. Su deposunun doğu cephesinde beş basamaktan oluşan bir düzenlemeyle karşılaşmıştır. Kuzey portiğin kuzeydoğu köşesinde inşa edilen su deposu anıtsal çeşme ile bir bütün olarak düşünülebilir.

Su deposuna gelen su hattını tespit etmek amacıyla, portik duvarının kuzey dış kısmında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında büyük oranda korunmuş bronz bir kantar bulunmuştur. Constantinopolis tipindeki kantar, kurşun dolgulu bronz kaplama ve yarısı korunmuş bir topuz ile kantar kolu, yük kancası, yük zinciri ve askı kancası gibi tüm aksamı ile birlikte ele geçirilmiştir (Resim: 5). Kantar kolunun üç yüzeyindeki ağırlık gösteren birimler ve Grekçe harfler hafif, orta ve ağır yükleri tartabilmek amacıyla yapılmış olup, kolun tutamak bölümünde yine Grekçe olarak ince ve sivri uçlu bir alet yardımıyla nokta sıralarından oluşturulan bir yazıt yer alır. Başlangıç ile bitişte bir haç sembolü ile sınırlandırılan yazıtta *IWANNHC* (Ioannes) ismi yer almaktadır. Yazıtta ismi geçen kişi ile M.S. 458'de Chalcedon Konsili'ne Tripolis temsilcisi olarak katılan Piskopos Ioannes aynı kişiye, kantarın adaletli ve güvenilir tartım yaptığını garanti altına almak amacıyla şehrin piskoposunun denetiminden geçerek böyle bir uygulamaya gidilmiş olabileceği düşünülebilir. Söz konusu kantarla ilgili ayrıntılı bir yayım çalışması devam etmektedir.

II. II. III. Doğu Portik

Devlet Agorası/kutsal alan doğu portiği, kuzey portik duvarından güneye doğru, anıtsal çeşmenin yaslandırıldığı batı duvarına bitişik ve paralel şekilde Geç Roma agorası kuzey portiğine kadar 50 m. devam eder. 2016 yılı kazı çalışmalarında kuzey güney doğrultulu doğu portiğin 30 m. lik bölümü açığa çıkartılmıştır.

Doğu portik genişliği anıtsal çeşmenin batı duvarından *stylobatın* dış yüzüne kadar 4.82 m.dir. Kuzeyden güneye ilk dört kaide, Attik- İon diğerleri ise *postamentten* oluşur. Güneydeki son kaide ise devşirme olarak kullanılan taç bloğundan meydana getirilmiştir. Attik- İon kaideler üzerinde yivli sütunlar, *postamentler* üzerinde ise yivli yassı sütunlar yer almaktadır. Kazı çalışmalarında toplamda 6 sütun bulunmuş olup bunlardan kuzeyden güneye ilk dördü yapının ilk evresine ait olan yarısına kadar yivlendirilmiş sütunlardan oluşmaktadır. Diğer iki sütun ise olasılıklı dairesel planlı başka bir yapıdan taşınarak 7 ve 8. *postamentler* üzerine yerleştirilmiş olan yassı ve yivli sütunlardır. Batı portikteki sütunlarla doğu portikteki sütunların paralellik göstermemesi, doğu portiğin sonraki evrelerde tekrar düzenlendiğini gösterir. *Postament* ve yassı sütunların varlığı da bunu kanıtlar niteliktedir. Böylece Devlet Agora'sının avlusunu çevreleyen sütunlu galeriler, toplam 55 sütun ve agoranın güneybatısı ile kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiş 2 traverten ayaktan oluşur.

Doğu portiği sınırlandıran doğu duvar hattı 4 sıra tuğla altında 2 sıra küçük ölçekli taş ve en altta büyük ölçekli traverten bloklardan oluşmaktadır. Portik doğu duvarının batı cephesinde çift sıra tuğla ile örülmüş kemerli nişler yer alır. Portik zemini üzerinde M.S. 5- 6. yy.da yerleştirilen kuzey-güney yönlü, kuzeydoğu-güneybatı yönlü, doğu-batı yönlü künk hatlarının yoğunluğu dikkat çeker. Künkler olasılıkla anıtsal çeşmeden gelen suyun kentin güney bölümlerine taşınmasını sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

II. III. ANITSAL ÇEŞME (NYMPHAEUM)

Kent merkezinde Roma İmparatorluk Döneminde inşa edilmiş kamu yapıları arasında yer alan anıtsal çeşme, kuzey- güney yönünde uzanan Hierapolis Caddesi'nin batı bitişiğinde, Devlet Agorası/kutsal alanının doğu bitişiğinde M.S. 3. yy. da inşa edilmiştir. Olasılıkla yerel aristokratlar tarafından imparatora itafen inşasına başlanmış ve kısa kanatlı 'U' planlı olarak iki ya da üç katlı olarak yapılmıştır (Resim: 6). Doğu cephesinde yer alan basamaklar ve yüksek bir podyum üzerinde yükselen yapıya taşınan su, kentin kuzey- batı yamaçlarından getirilmiş olmalıdır. Çeşmenin 145 m. kuzey-batısında yer alan aynı zamanda tiyatro yakınlarında bulunan hamama da hizmet veren ve bu nedenle tiyatro hamamı sarnıcı olarak isimlendirilen sarnıç bu işleve en uygun yapı olarak görülmektedir (Çizim: 2).

Anıtsal çeşmenin kuzey- güney yönlü batı duvarı dıştan dışa 32 m. uzunluğundadır. Kuzey ve güney kısa kanatlarının dış ölçüleri standart ölçüye sahip değildir. Çeşmenin beden duvar kalınlıkları farklı ölçülere sahiptir. Çeşmenin duvar iç yüzleri bitişiğine yapılmış *stylobat* blokları 64x64, 65x80, 84x96, 70x117, 74x83 gibi farklı ölçülerdedir ve üzerlerinde Attik-İon tipinde sütun kaideleri yerleştirilmiştir. Kuzey güney uzantılı uzun kenarı ve doğu batı uzantılı iki kısa kanadı üzerinde yarım daire ve kare formlu nişler açılarak heykellerle hareketlendirilmiştir. Anıtsal çeşmenin merkezine ise iki tuğla sırası kullanılarak örülmüş ilk kata ait merkezi niş yer alır. Bu düzenlemenin benzeri anıtsal çeşmenin güney yarısında da devam etmektedir ancak çeşme güney kısa kanadının ve batı duvarının üzerinde ki 2. kata ait nişlerin büyük bir kısmı duvarın tahribatı nedeniyle günümüze sağlam kalamamıştır. Ayrıca batı duvarına yaslandırılan iki uçta *aedikula* doğuya yönde Hierapolis Caddesi'ne doğru uzanıyor olmalıdır. Çeşmenin ön cephesinde yer alan derin su haznesi (havuzu) dikdörtgen planlıdır.

Anıtsal çeşme batı duvarının önünde ise kuzey güney doğrultulu sütun kaidelerinin oturduğu *stylobat* hattı açığa çıkartılmıştır. Genel olarak yapıyı oluşturan mimari parçalar yıkılmış olsa bile restorasyonu yapılabilecek niteliktedir. Anıtsal çeşmenin merkezinde yapılan kazı çalışmalarında toprağın bir kısmında kireç harç kalıntılarının ve 3- 5 cm. arasında değişen kalınlığa sahip kırık mermer plakaların yoğunlaştığı görülmüştür. Mermer plakalar olasılıkla batı uzun duvarın çeşme içindeki yüzünde kaplama olarak kullanılmıştır. Kaplamaların yüzeyleri düz ve kanallı olmak üzere iki tiptedir. Kanallı kaplamalar çeşme havuzunu sınırlandıran taç bloklarının üzerinde yer alan heykel kaidelerinin gerisindeki nişlerin iki yanında yer alan plaster sütunların gövdelerine aittir. Anıtsal çeşmedeki kazı çalışmalarının önümüzdeki yıllarda da devam ettirilmesi planlanmaktadır.

II. IV. KUZEY NEKROPOLÜ

II. IV. I. Kuzey Nekropolü TR.16.KN.KM1 Kaya Mezarı

Tripolis antik kentini kuzeyinde, sarp ve eğimli yumuşak kayalık yapısına sahip yamaçlarda ana kayanın oyulmasıyla meydana getirilen ve bir dizi mezardan oluşan kuzey nekropolü bulunur. Kaya mezarlarının büyük bir kısmı ana kayanın yumuşak yapısı ve kaçak kazılar nedeniyle zamanla tahrip olmuştur. Deniz seviyesinden yaklaşık 200 m. yükseklikte yer alan

TR.16.KN.KM1 kaya mezarı ise orijinal durumunu günümüze kadar oldukça iyi korumuştur.

Kuzey- güney yönlü TR.16.KN.KM1 numaralı kaya mezarı iki ana odadan oluşur. İlk oda kaya mezarının aynı zamanda *dromos* kısmını oluşturur. *Dromostan* mezarın asıl odasına geçiş tek kapıyla sağlanır. Mezar odası, ana kayanın oyulmasıyla oluşturulmuş tekne biçiminde üç *kline*ye bölünmüştür. *Klinelere* kuzey güney yönlü gezinti alanı ile ulaşılır. Mezarın üst örtüsü ana kayanın şekillendirilmesiyle tonoz biçiminde yapılmıştır (Resim: 7). Genel olarak TR.16.KN.KM1 kaya mezarında yapılan çalışmalarda ele geçen buluntular/ mezar hediyeleri değerlendirildiğinde, mezar odasının kuzeyinde, doğusunda ve batısında bulunan 3 *kline*nin içerisindeki iskeletlerin cinsiyetlerinin kadın olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kemik yapı ve boyutları *kline*lerdeki gömülere ait iskeletlerin erişkin bireylere ait olduğunu gösterir. *Klinelerin* içerisinde karşılaşılan iskeletler göz önüne alındığında mezar odası içerisinde ki *Kline 1'* de üç; *kline 2* ve *3* içerisinde ise iki bireyin gömüldüğü düşünülmektedir. Kaya mezarı 1 olarak isimlendirilen bu alanda ele geçirilen buluntular değerlendirildiğinde genel olarak M.S. 2- 3. yy.larda mezarın tekraren kullanıldığı söylenebilir.

II. IV. II. Kuzey Nekropolü TR.16.KN.KM2 Kaya Mezarı

TR.16.KN.KM2 kaya mezarı deniz seviyesinden 200 m. yükseklikte Tripolis kuzey nekropolü içerisinde sarp kayalıklar arasında, TR.16.KN.KM1 kaya mezarının yaklaşık 20 m. batısında yer alır. Mezar orijinal durumunu günümüze kadar kısmen korumuştur.

Kuzeybatı- güneydoğu eksenli TR.16.KN.KM2 numaralı kaya mezarı iki ana mezar odasından ve bir bağımsız *kline*den oluşmaktadır. Üst örtüsü ana kayanın tonoz formunda oyulmasıyla oluşturulmuştur. Ancak girişin tonozlu üst örtüsü kayaç yapısının yumuşak olması nedeniyle zamanla çöktüler nedeniyle tahrip olmuştur. Kaya mezarının ana odalarına kuzey güney yönlü bir koridordan ulaşılır. Mezarın girişinin hemen doğusunda zemini ve yan duvarları ince kireç harçlı sıvayla kaplanmış, kuzey ve batı mezar odalarından bağımsız tek *kline* bulunur. Doğu *kline* olarak adlandırılan bölümün üst örtüsü günümüze sağlam kalamamıştır. Kaya mezarının ana girişinin hemen batısında batı mezar odasının girişi yer almaktadır, buradan gezinti alanına inilir. Batı mezar odasının tonozlu üst örtüsünden başlayan dolgu topraktan aşağı kodlara inilmesiyle ana kayaya tekne biçiminde oyulmuş şif 3 *kline* bulunmuştur. Ayrıca batı mezar odası içerisinde kuzey güney yönlü tek kişilik bir başka *kline* daha yer almaktadır. *Kline 4*

olarak adlandırılan bu bölümüm girişi pişmiş toprak tuğlalar ile kapatılmıştır (Resim: 8).

Kuzey mezar odasının kazı çalışmaları yumuşak kayaç yapısının tonozlu üst örtüsünde neden olduğu çöküntüler ve bitki köklerinin ana kayanın içlerine doğru girerek derin çatlaklara ve kopmalara neden olması nedeniyle durdurulmuştur. TR.16.KN.KM2 kaya mezarının kazı çalışmalarında genel olarak kayaç yapısının oldukça yumuşak olduğu ve yer yer çöküntülerin olduğu görülmüştür. *Kline* içlerinde olasılıkla zaman içerisinde yapılan kaçak kazılar nedeniyle iskeletlerin büyük bir kısmının eksik olduğu ve toprak içerisine dağınık ve parçalı halde karıştığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda derin ve sığ kâse parçaları, tek kulplu testi parçaları, *amphora* gövde, kulp ve dip parçaları, kandil gövde, omuz, tutamak parçaları, *pithos* parçaları mezar içerisinde dağınık halde bulunmuştur. Söz konusu mezarda ele geçirilen sikkeler değerlendirildiğinde, kompleks mezar M.S. 3- 4. yy. lara tarihlenebilir.

III. KORUMA VE ONARIM ÇALIŞMALARI

III. I. Mozaikli Konut

100x100 m.lik 7/S plan karesi, 10x30 m. lik 8/H-G-F plan karesindeki mozaikli villanın ilk yapım evresi Geç Helenistik- Erken Roma Dönemine aittir. Günümüzde yüzeyde görülen kalıntılar daha çok M.S 4- 5. yy. lara tarihlenmektedir. Mozaikli konutun yemek salonu olarak kullanıldığı düşünülen, mozaik zeminli kuzeyinde yer alan odanın, güney duvarı üzerinde ve Mekân 4 olarak adlandırılan odanın kuzeyindeki apsisli yapıda 2016 yılında restorasyon çalışmaları sürdürülmüştür.

Mozaik zeminli mekân 2'nin güney duvarı üzerinde bulunan freskin yüzeyinde kalker ve kir tabakası oluşumu izlenmektedir. Fresk yüzeyi tozlardan arındırıldıktan sonra, saf su ve sünger yardımı ile tampon yapılarak temizlenmiştir. Temizlik işlemi tamamlandıktan sonra bordür ve dolgu çalışmaları başlatılmış bordür yapılacak kısımlar topraktan arındırılarak primal AC33 ile sağlamlaştırılmıştır. Ayrıca fresk yüzeyinde oluşan boşluklar temizlenerek doldurulmuştur. Yapılan işlemlerin bitirilmesiyle fresk yüzeyi saf su kullanılarak genel temizliği gerçekleştirilmiştir. Restorasyon çalışmasının gerçekleştirildiği diğer bir alan apsisli mekânın beden duvarlarıdır. Duvarların bazı kısımlarında doğal ve iklimsel olaylardan dolayı tahribatlar olmuş ve yapıyı korumaya almak için onarım çalışmaları başlatıl-

mıştır. Yapının günümüze kadar koruna gelmiş olan duvarları sıralı taş ve tuğla örgü düzeninde anastylosis esas alınarak örülmüştür. İlk olarak yapıya ait orijinal tuğlaların yüzey temizliği yapılarak 3 sıra tuğla örgü orijinaline uygun şekilde yerleştirilmiştir. Yerleştirilen tuğla sırası üzerine ise taş sırası örülmüş onun üzerine ise tekrar tuğla sırası örülerek duvarların yükseltme işlemi bitirilmiştir. Ayrıca Apsisli mekânın derz aralarında oluşan ölü harç tabakası alınarak orijinaline uygun yıkanmış elenmiş kum, hidrolik kireç, kaymak kireç ile hazırlanan harç ile yenilemesi gerçekleştirilmiştir (Resim: 9).

III. II. Devlet Agorası / Kutsal Alan

Yapının kuzey portişini sınırlayan düzgün kesilmiş, dikdörtgen, küçük boyutlu traverten taşlarla örülmüş duvarın bazı kısımlarında iklim ve doğa olaylarından dolayı tahribatlar gözlemlenmiştir. Kazı çalışmaları esnasında duvara ait orijinal taşlar tasniflendikleri alandan taşınarak yapının özgün durumu bozulmadan örülmüştür. Yapının kuzey portişinde bulunan sütun dizelerinin, doğudan batıya doğru 2. sütunun alt tamburundaki kırık parçaların yüzey temizliği yapılarak ölü tabaka alınmış ve epoksi reçineler yardımı ile yapıştırılmıştır. Ayrıca 5. Sütunun gerekli görünen üst tamburunun sağlamlaştırılması amacıyla ' U' kenetler atılmıştır.

Devlet Agorası / kutsal alan güney portişinin batı ucundaki L formlu geç dönemde işlik olarak inşa edilen yapının beden duvarlarında onarım çalışması yapılmıştır. Yapının günümüze kadar koruna gelmiş olan beden duvarları sıralı tuğla ve taş örgü düzeninde örülmüştür. Yapının doğu kısmında bulunan doğu- batı yönlü dikdörtgen planlı mekânın doğu duvarı, mevcut malzemesine uygun taşlar kullanılarak yükseltilmiştir. Yapının kuzey duvarı da yapının orijinal harcı olan yıkanmış elenmiş kum, hidrolik kireç, kaymak kireç ile hazırlanmış harç kullanılarak yapılmıştır. Ayrıca duvarın korunmuş kısımlarında temizlik çalışması yapılmış, derz aralarındaki ölü harç alınmış ve orijinal harç karışımı kullanılarak yenilenmiştir. Yapının doğu ve batı mekânlarında da benzer uygulamalar yapılarak basit onarım kapsamındaki çalışmalarının bir bölümü bitirilmiştir. Ayrıca yapıya girişi sağlayan yıkılmış vaziyette ki kapının lentosu, kapıda kullanılan ahşap yuvalarının birbirine denk gelecek şekilde orijinaline uygun olarak yerine yerleştirilmiştir. Yapının restorasyon çalışmaları kuzey portişini sınırlayan duvarın bir kısmının yükseltilmesi ile devam etmiştir. Kazı çalışmaları sırasında yıkılmış vaziyette bulunan dörtgen düzgün kesilmiş traverten taşlar taşındıkları tasnif alanından getirilerek orijinal harca uygun yıkanmış

elenmiş kum, kaymak kireç, hidrolik kireç gibi malzemelerden oluşan harçla yerlerine yerleştirilmiştir. Ayrıca duvar derz aralarında ki özelliğini yitirmiş harç temizlenerek orijinale uygun olarak bir kısmı yenilenmiştir (Resim: 10 A-B). Yapının kuzey ve doğu portiklerin de kazı çalışmaları sırasında bir kısmı kırık olarak ortaya çıkartılan sütunlar, sütun parçalarının provasının yapılmasının ardından parça yüzeyleri ölü tabakadan arındırılarak reçine bazlı taş yapıştırıcıları arayıcılığıyla sütun gövdelerine yapıştırılmıştır.

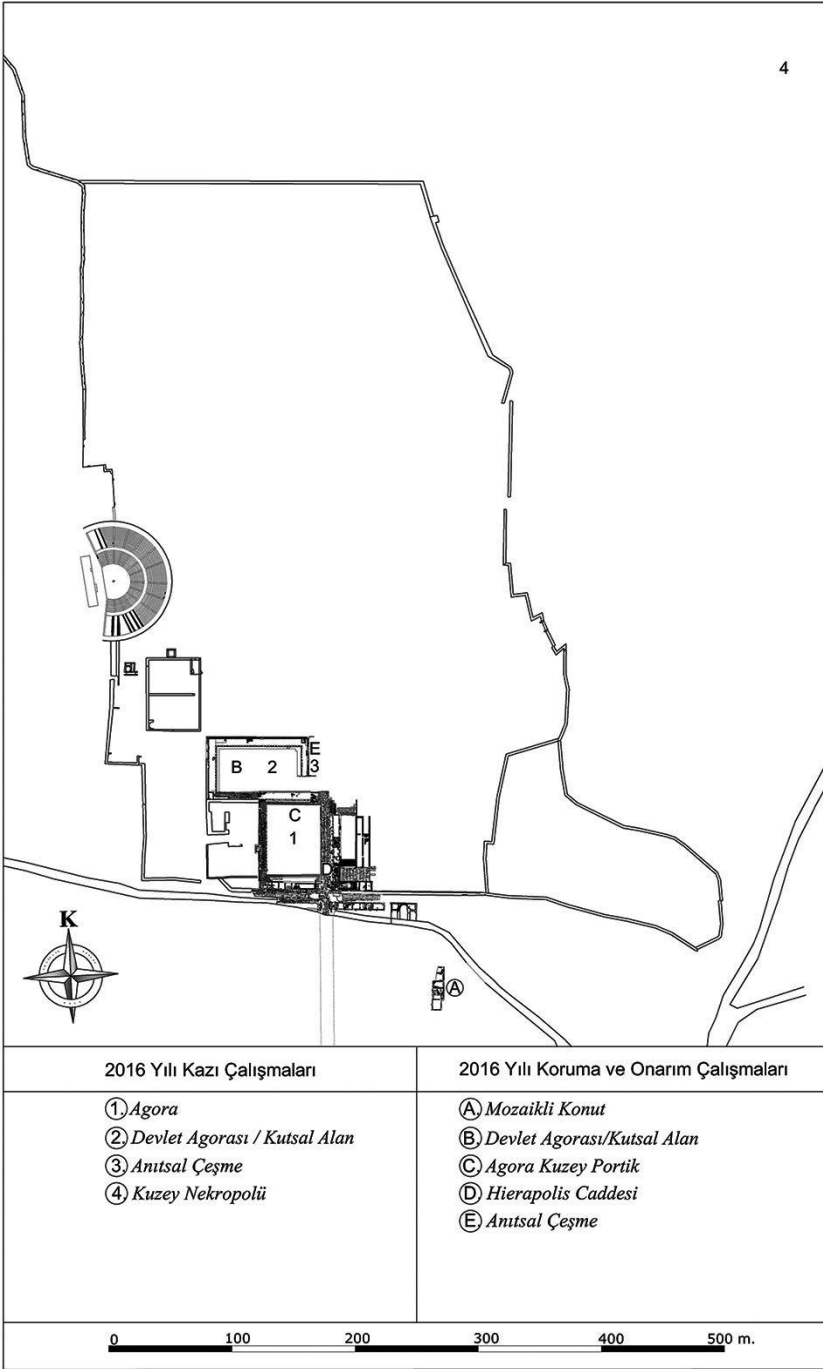
III. III. Agora Kuzey Portiği

Kent merkezine inşa edilmiş agora kuzey oturma platformunun üst kısmında bulunan doğu- batı yönlü sütun dizisinin restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Batıdan doğuya doğru; sütunların alt tamburlarının kırık olan parçalar yapıştırılmış, sütun alt tamburundaki mevcut çatlak kısımların ilerlemesini engellemek ve sağlamlaştırmak için krom- çelik malzeme kullanılarak kenetler atılmıştır ve kurşun dökülerek sabitlenmiştir. Sütun alt tamburları sütun kaidesine sabitlemek amacı ile dübel delikleri açılmış krom- çelik malzeme kullanılarak sağlamlaştırılmış, dübelin etrafındaki boşluklara kurşun dökülerek sabitlenmiştir. Sütunun üst tamburunda kırık olan parçaların yapışacak olan yüzeylerindeki ölü tabakalar temizlendikten sonra epoksi reçineler kullanılarak yapıştırılmıştır. Sütun alt ve üst tamburuna ait eksik kısımlar sütunu statik olarak etkilediği için harç ile tamamlanması gerçekleştirilmiştir. *Stylobat* üzerinde yapılan restorasyon çalışmalarında sağlam kalabilmiş doğu kısmı temel alınarak öncelikle bu alanının kazısında tespit edilen orijinal *stylobat* bloklarının anastylosis esas alınarak orijinal yerlerine yerleştirilmesine başlanmıştır. Oturma basamaklarının tahrip olan kısımları ve çeşitli nedenlerle antik çağda yerinden sökülen traverten bloklar anastylosis esas alınarak orijinal yerlerine yerleştirilmiştir. Agora kuzey oturma basamaklarının derz harcının kumlaşarak bağlayıcı özelliğini kaybeden kısımları, güneyden kuzeye doğru bozulan derz arasındaki harçlar boşaltılıp yapının orijinal harcı olan yıkanmış kum yıkanmış, hidrolik kireç ve kaymak kireçten oluşan karışım ile doldurularak sağlamlaştırma işlemi gerçekleştirilmiştir (Resim: 11 A-B).

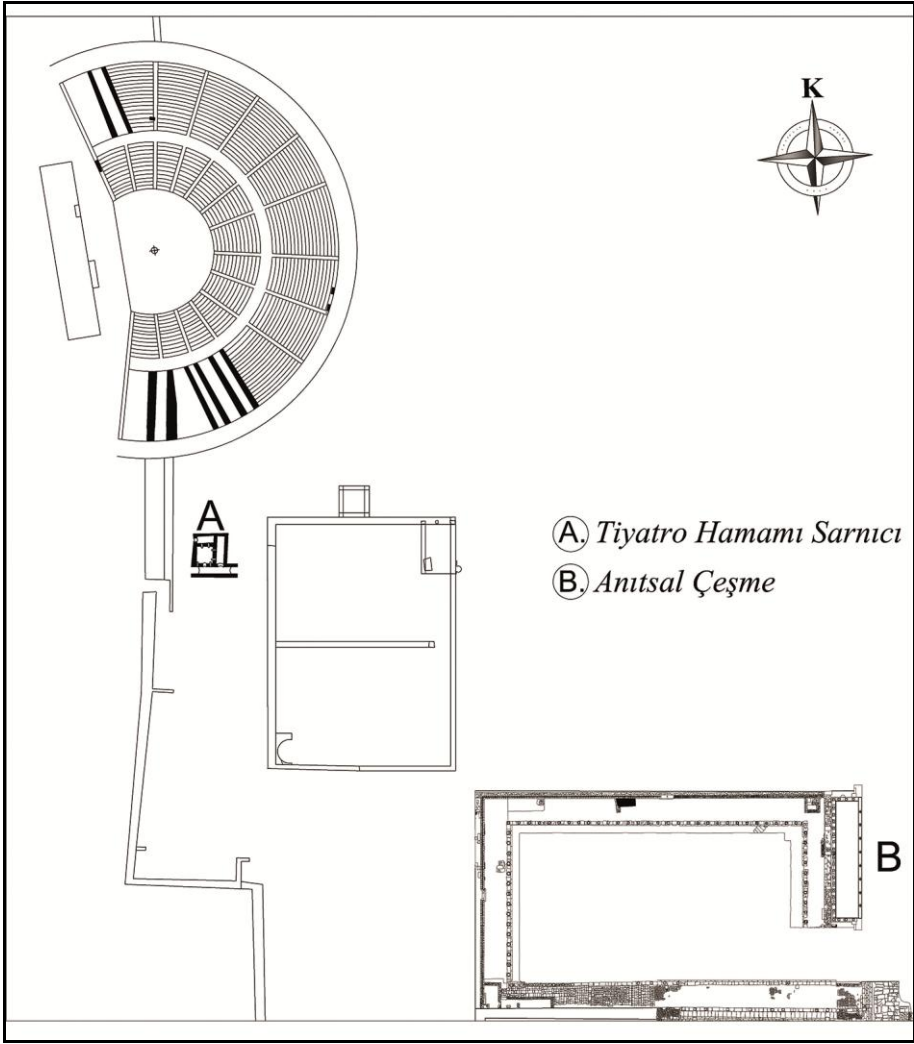
III. IV. Hierapolis Caddesi

Hierapolis Caddesi'nde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları, caddenin doğu bitişiğinde *stylobat* üzerine yerleştirilen kuzeyden güneye doğru son 5 sütun düzenlemesinin sabitleme çalışmaları bitirilmiştir. Ayrıca Hierapolis Caddesi doğu bitişiğinde bulunan sütun dizilerinin oturduğu *stylo-*

batı oluşturan duvarın derz aralarındaki ölü harç kaldırılarak orijinaline uygun hazırlanmış harçla dolgu uygulaması gerçekleştirilmiştir. Hierapolis Caddesinin batısını sınırlandıran ve üzerinde oluklu traverten blokların yerleştirildiği duvar derzlerinde de aynı uygulama gerçekleştirilmiştir.

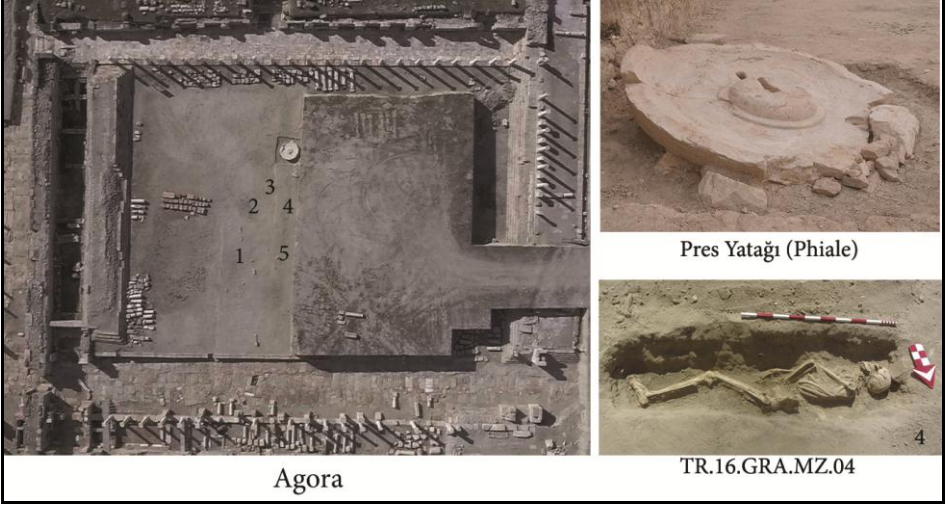

Çizim 1: Kent planı.

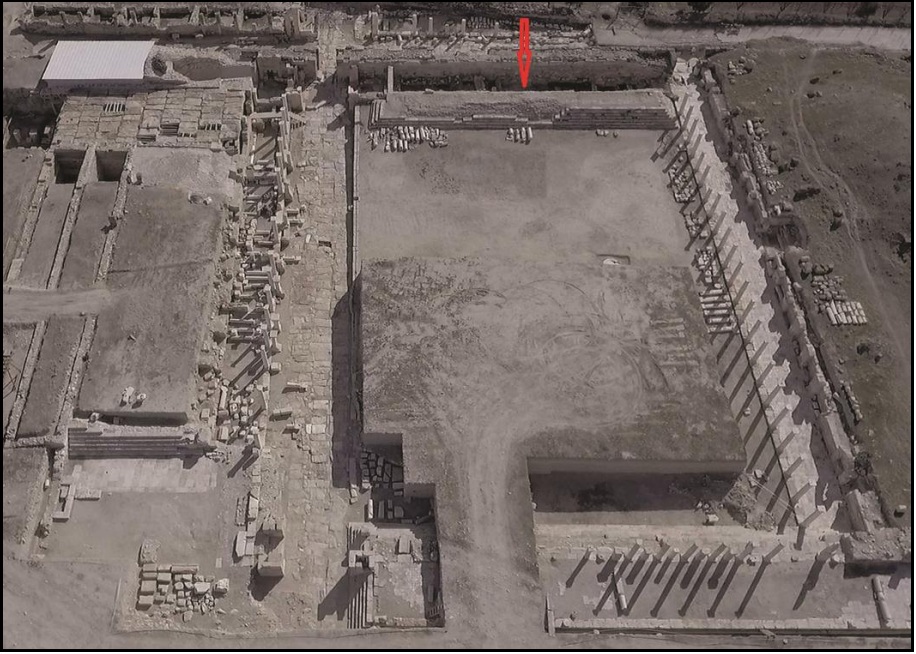

Çizim 2: Tiyatro hamamı sarnıcı ve anıtsal çeşme.

Resim 1: Pres yatağı ve basit toprak mezarlar.

Resim 2: Agora güney portiği.

Resim 3: Agora kuzey portiği

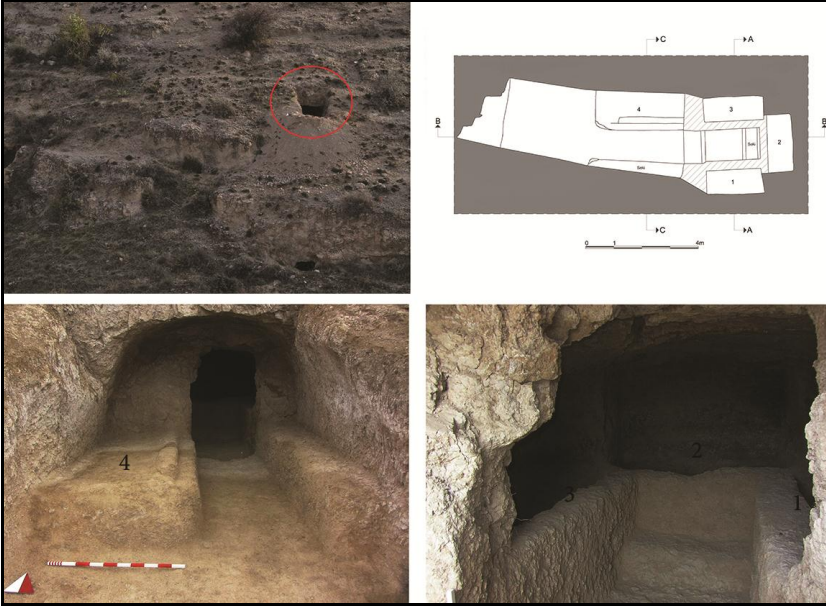
Resim 4: Devlet Agorası / kutsal alan.

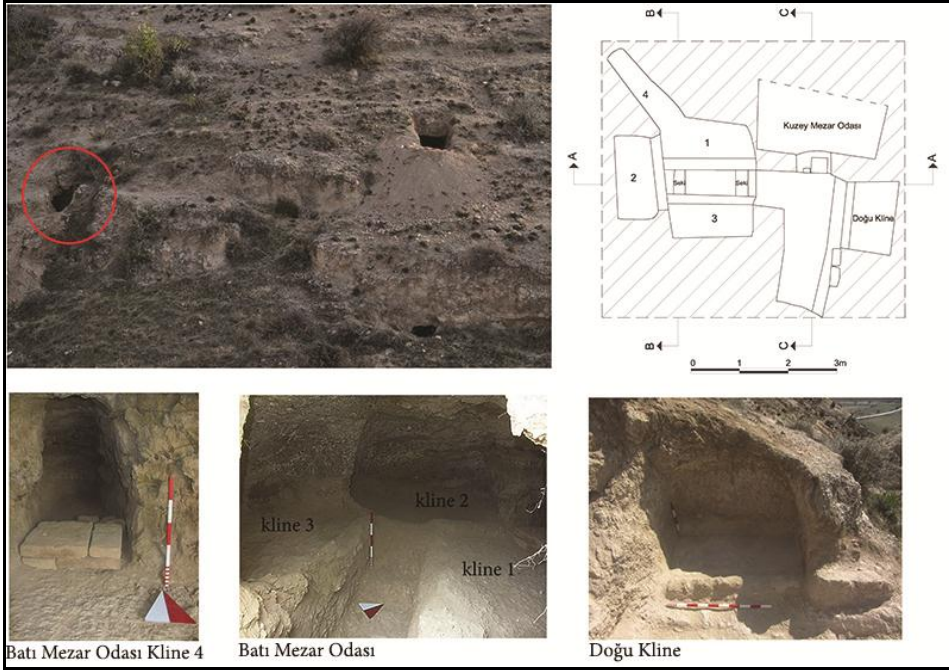
Resim 5: Kantar.

Resim 6: Anıtsal çeşme.

Resim 7: Kuzey nekropolü, TR.16.KN.KM1 kaya mezarı.

Resim 8: Kuzey nekropolü, TR.16.KN.KM2 kaya mezarı.

Resim 9: Mozaikli konut duvar freski: restorasyon çalışması ve çizimi.

Resim 10 A: Devlet Agorası / kutsal alan duvar restorasyonu öncesi.

Resim 10 B: Devlet Agorası / kutsal alan duvar restorasyonu sonrası.

Resim 11 A: Agora kuzey portik restorasyon çalışmaları öncesi.

Resim 11 B: Agora kuzey portik restorasyon çalışmaları sonrası.